

nek az lenne az eredménye, hogy ennek a szesznek az árát a verseny leverné, viszont azokra a célokra, amelyekre a mostani benedezkedés mellett a szesz önköltségi áron alul kerül forgalomba, egyáltalában nem akadna szeszaladó, mert egyénileg senki sem volna hajlandó a veszteséget vállalni. Így tehát egyebek között teljesen megszűnnék az évenként sok millió pengőt kitevő export is, holott így az egységes értékesítés mellett az olcsó szeszkatagóriákon elszennvedett veszteség közös számlára megy és az ivószesz magasabb árán talál közös számlára kompenzációt.

Az egységes értékesítés nélkül Magyarország legfeljebb annyi szeszt lehetne termelni, mint amennyi itali célokra szükséges és ezenfelül még talán egy része a ma ecetgyártásra felhasznált szeszmenyiségnek. Ebben az esetben ugyanis a termelőnek minden általuk forgalomba hozott szeszt legálábbis az önköltségi árat kellene kapniok, ez pedig oly magas, hogy denaturált és ipari célokra szolgáló szeszre ilyen áron nem akadna vevő, exportálni pedig egyetlen litert sem lehetne. A belföldi fogyasztás pedig ugyképpen évenként kb. 80—90.000 hl-t tenne ki, amely mennyiségekből az egyes szesztermelőkre oly minimális részesedés jutna, hogy egyetlenegy sem tudná üzemét fenntartani. Ezzel szemben az egységes értékesítés mellett már az első évben, 1921-ben, 240.000 hl-t lehetett termelni és értékesíteni és ez az évi mennyiség fokozatosan emelkedve, a folyó termelési évadban elérte a 420.000 hl-t. Természetes, hogy e cél elérésére igen sok fáradságot és munkát kellett fordítani. Meg kellett szervezni a szesz összegyűjtését és központi raktározását, amely célra az ipari szeszgyárak szállítóeszközei és igen nagy raktárai szolgálnak. De ezenkívül meg kellett szervezni az exportot is. Ez egyrészt megfelelő külföldi kapcsolatok teremtése és ápolása révén történt meg, másrészt azáltal, hogy az ipari szeszgyárak, — amelyek a külföldre eladott szeszt termelik, — az általuk termelt szesznek már békében is külföldön is általánosan elismert minőségét még annyira tudták tovább tökéletesíteni, hogy ma a magyar szesz a világpiacra elvitathatatlanul az első helyet foglalja el és még valamivel drágább áron is szívesebben vásárolják valamennyi más országból származó szesznel.

A szesztermelőknél is megvannak azonban a maguk súlyos bajai; így elsősorban az olcsó bor versenyre folytat szennvednek annyira, hogy az itali célokra való fogyasztás az utóbbi években állandóan visszafejlődik. Hozzájárul ehhez az általános fogyasztói válság is. Ilyen körülmények között nagy gondot okoz az, hogy a termelők részére biztosítani lehessen azt az átlagárat, amely mellett a termelők számításait még valahogyan megtalálják, anélkül, hogy a kitermelhető szeszmenyiségnek lényegesen csökkennie kell. A szeszpar a saját, de az ország érdekében is reméli, hogy a viszonyokban mihamarább egyhülés fog bekövetkezni, mert további rosszabbodást ez a termelési ág nem bírna ki, sőt ha a mai viszonyokat belátható időn belül nem váltja fel az utóbbi idők eseményei (hági eredmények, a nemzetközi pénzpiac olcsóbbodása) következtében talán joggal várható javulás, az eddig elért eredmények nem egy lényeges ponton volnának veszélyeztetve.

termelésének versenye? Ha áll az, — folytatja — hogy ez a verseny mindig erősebb lesz, hova kell közgazdaságunkat, különösen pedig mezőgazdaságunkat fejleszteni, hogy a gyökeresen megváltozott helyzetben megállhassunk? A segítség eszközeit ez a tanulmány a termelők összefogásában, a gazdasági technika vívmányainak hasznosításában, a racionális üzemvitelben, a mezőgazdasági népi kultúra emelésében a tarifapolitikának a termelés és az értékesítés szolgálatába való állításában, végül a középeurópai államok vámpolitikai összefogásában jelöli meg.

Károlyi Sándor gróf még tovább megy és pontosabban így formulázza már több mint négy évtizeddel ezelőtt az agrárkivitelj államok tennivalóit: „Ha helyzetüket felfognák, csakhamar világossá lenne előtűnik, miszerint érdekük nem az, hogy egymás ellen vámtarifákkal harcoljanak, sőt ellenkezőleg, az hogy egymással szövetkezve védjék meg közös európai mezőgazdasági érdekeiket Oroszország és a tengerentúli államok versenye ellen. Közép-Európa államainak egy agrár vámszövetésége lenne tehát az elérendő cél. Magas vámtételeket kellene szabni a tengerentúli és az orosz agrártermékek minden nemére, olyan formán alkotván meg a vámkokat, hogy azok idővel a földmívelésünkön teendő ameliorációk, továbbá földmívelő osztályunknak megerősödéséhez mérten a versenyképesség emelkedésével szukszesszive leszállíthatók és a megállapított határidőn túl, esetleg végleg meg is szüntethetők lennének. A szövetségben résztvevő államok részéről pedig kívánatos lenne az, hogy minél tágabb mértékben fejlesszék egymás között az agrár és ipari áruforgalmat, vagy legalább

A cukor és a magyar külkereskedelmi mérleg

Irtá: KOMIN JÁNOS DR.

A múlt évben a kormány támogatásával és az összes gazdasági ágak: mezőgazdaság, ipar és kereskedelem vállalt munkájával a kereskedelmi mérlegnek ijesztő passzívumát az 1928. évi 370 millió pengőről 22 millióra sikerült leszállítani, amiben része volt a behozatal csökkenésének, de még inkább a kivitel emelkedésének. Ez a kétségtelenül szép eredmény annál figyelemre méltóbb, mert a kivitel emelkedése a legtöbb cikknél beálló árhanyatlás és az egész európai gazdaságban mutakozó válságos jelenségek közepette nem érvényesülhetett a maga teljességében. Míg a belföldi termelés mértékében ma már ipar és mezőgazdaság egészen közel járnak egymáshoz, addig a külkereskedelmi forgalomban, illetőleg a kivitelben a múlt évben is az a négy cikk játszott a főszerepet, amelyek addig is a kiviteli forgalom jelentékeny részét képviselték: az állatkivitel 151, a búza 127, a liszt 106 és a cukor 42 millió pengő értékben, vagyis kivitelünknek négy főcikkét a mezőgazdaság és a mezőgazdasági ipar szolgáltatta. A cukorkivitel az 1928. évi 27 millió pengőről tavaly 42 millió pengőre emelkedett ugyan, de ezzel a számmal nem érthető el egészen érthetően azt a jelentős emelkedést, amely az állatkivitelnél vagy a búzáknál mutakozott. Így is megtartotta azonban eddigi jelentőségét, mert eltekintve attól, hogy a cukorkivitel emelkedésénél ilyen ugrásszerű változások a termelés természetéből kifolyólag ki vannak zárva, a cukorkivitel értékének tavaly bekövetkezett 15 milliós emelkedésénél számításba kell venni, hogy a túltermelés következtében évek óta beállott világpiacárhanyatlás a cukornál is a múlt évben fokozódott. Ha tehát a négy elsősorban jelentős cikk közül a cukornál nem is lehetséges a kivitelnek annyira forcirozott emelkedése, mint a többi említett cikknél, viszont nagyon is figyelemre méltó, hogy a cukorkivitel Magyarország külkereskedelmi mérlegében eddigéig még, a méreteiben is meglehetősen állandó tényezőnek bizonyult, amelynek piaci elhelyeztettségére, sőt fejlődőképességére számítani lehet. A hazai cukortermelés azonban nemcsak a cukorkivitel segít elő és nemcsak ényyben van jelentősége a kiviteli forgalom alakulása szempontjából, hanem a maga vonatkozásaiban kihat a többi jelentős exportcikk termelésére és kivitelére is. A cukor ugyanis nemcsak elsősorban tápszere a lakosságnak, de nyersanyaga, illetőleg a répatermelés és a vele járó intenzív művelés következtében előnyös hatással van a gabonafélék terméshozadékára. A német mezőgazdaság körében a háború előtt az volt a nézet, hogy a német gabonatermelés hektáronkénti hozadékának jelentékeny növekedése összefüggésben állott az 1850. óta Németországban óriási mértékben megnövekedett répatermeléssel. A répatermelés és a cukorgyártás azonkívül jelentős hatással van a takarmányozásra és állattenyésztésre, a belőle származó melléktermékekre.

A múlt évi cukorkivitel részletes alakulását vizsgálva, azt látjuk, hogy a központi statisztikai hivatal adatai szerint ez a kivitel az 1929. évben a következő országokba, illetőleg rendeltetési állomásokra irányult:

Ausztria	162.916 q
Jugoszlávia	3.970 „
Svájc	45.548 „
Fiume	758.568 „
Trieszt	38.668 „
Görögország	4.000 „
Törökország	14.689 „
Brit birtokok a Földközi tengeren	2.000 „
Arabiai brit birtokok	8.637 „
Brit India	158.991 „
Egyiptom	11.150 „
Egyéb afrikai olasz birtokok	2.750 „

Amint ebből az összeállításból látható, a kivitelben a fumei kikötő szerepel a legnagyobb mennyiséggel, ami azonban nem végleges rendeltetési állomást jelent, mert csak annyit mutat, hogy Magyarország cukorkivitele túlnyomó részben a fumei kikötőn keresztül bonyolódik le. A fumei kikötő hajóforgalmi adatai nyújtanak azután közelebbi tájékozást a magyar cukor tengerentúli forgalmára vonatkozólag, amelyekből kitűnik, hogy a Fiumén keresztül irányuló magyar cukorkivitel a Földközi-tenger országában, főleg a Levantében le egészen a Kelet- és északafrikai gyarmatokig nyer elhelyezést. Az is kitűnik a fenti összeállításból, hogy Magyarország cukorkivitelének tulajdonképpen csak két szárazföldi szomszédos piaca van: Ausztria és a Svájc, amelyek közül az előbbi, amint ismeretes, gazdasági politikájával a saját önálló cukorellátását akarja biztosítani és a folytonos vámemelésekkel sikerült is belföldi cukortermelését a háború óta lefolyt időben jelentékenyen fokozni. A másik szomszédos piaca, amely a háború előtt a magyar cukorkivitelben jelentékeny szerepet játszott, az utóbbi években az egyes államok Svájcba irányuló cukorkivitelének fokozása érdekében nyújtott jelentős tarifakedvezmények nagy változást idéztek elő, amely fubarhelyezet következtében a svájci piacon éles verseny fejlődött ki a belga, német, cseh, lengyel és magyar cukor között, amely odairányuló kivitelünket az utóbbi időben jelentékenyen leszállította. Ennek a tarifában alapuló versenynek illusztrálására csak azt kívánjuk felhozni, hogy a cseh gyárak jelentékeny része nem is az egyenes vasúti vonalon szállít Svájcba, hanem a cukrot, sokszor vasúti előfuvarral, az Elbán felküldi Hamburgig, onnan tengeren Rotterdamba, onnan a Rajnán felfelé Baselig, ott ismét vasútra rakva, a rendeltetési állomásra. A tengerentúli piacok közül Brit Indiához úgyszólván tradíciós kötelekék fizik a magyar cukorkivitel, mert ezzel az országgal az üzleti összeköttetés már 1897. óta áll fenn. Kétségtelen azonban, hogy a hazai cukorgyárak a már em-

hivatása lesz, hogy kiküszöbölje a határidős üzlet spekulációs túlkapásait és hogy megtagadhasa a fedezetlen határidős üzletből eredő követelésektől a bírói segítségét.

Ime, négy-öt évtizeddel ezelőtt a mezőgazdaságot szorongató válságot körülbelül ugyanazoknak a tényezőknek érvényesülése okozta, amelyek a mai agrárkrízist kiélezték. Ebből többek között az is következik, hogy a multbéli válság lezajlásának tapasztalatai most is hasznosíthatók. Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi krízis elhárítása tehát nemzetközi összefogást és hosszabb időt igényel. De az is bizonyos, hogy amíg ez megtörténhetik, tétlenül nem állhatunk. Mit mutat a tapasztalat? Azt, hogy a kilencvenes évek agrárválságát azok úszták meg aránylag a legkisebb megrázkódtatással, akik gyorsan hozzáigazodtak az új helyzethez, akik termelésüket a piac igényeirehöz igazították, erejükét a jövedelmükön mutakozó ágak felkarolására koncentrálták és arra igyekeztek, hogy feleslegeikkel a legkisebb vámpolitikai ellenállás irányában jelentkezzenek. A gazda számára ma is csak körülbelül ezek a segítőeszközök állanak rendelkezésre. Ez azonban nem elegendő és éppen ezért szükséges, hogy a gazda erőfeszítéseit alátámassza az állam segítségével. Ez az adónyomás enyhítésében, a hitelforrások megnyitásában, végül a díjszabási politikának a termelés és értékesítés érdekeihez való hozzáigazításában jelentkezhetik.

Ha mindez megtörténik, valószínű, hogy amint kilábalunk a kilencvenes évek válságából, úgy most is megtaláljuk mezőgazdaságunk a kivétel utat a krízisből.

Bertalan István dr.

lített világpiaci árhanyatlás következtében nemcsak a répatermelésben, hanem a cukorkivitelben is jelentékeny veszteségeket is viselnek, aminek illusztrálására elegendő arra rámutatni, hogy a háborút megelőző évtizedben a nyerscukor fontjának átlagára Newyorkban 2—4 cent között mozgott, míg ez az ár ma 1.30 cent. A nádcukor versenyével szemben innen magyarítható az európai cukortermelő országoknak folytonos vámemelése és azok a messzemenő kedvezmények, amelyeket egyes országok, még Anglia is a saját répacukor iparuknak nyújtanak, míg ezzel szemben eddigéig a világpiaci ár szabályozására irányuló nemzetközi tárgyalások nem vezettek eredményre. A világpiaci helyzetnek ez a katasztrófális alakulása igen szépen van kifejtve abban az értékes előadásban, amelyet dr. Hirsch Albert a múlt évben a Közgazdasági Társaságban tartott és amely a Közgazdasági Szemleben is megjelent. A nemzetközi tárgyalások ellenére az egyes államok a cukor terén is tovább folytatják elzárkózó és védekező politikájukat a saját répatermelésük és cukoriparuk érdekében, úgy, hogy a helyzet hasonló a mai európai gazdasági politika általános irányához.

Magyarország fizetési mérlegének legjelentősebb tételeit a kereskedelmi mérleg tételei adják úgy a kivitel, mint a behozatal szempontjából, az előbbi a fizetési mérlegben természetesen az aktív tételek, vagyis a külföldről Magyarországra irányuló pénzforgalom tételei között, az utóbbi pedig a passzív tételek, vagyis a Magyarországból külföldre irányuló pénzforgalom tételei között szerepel. Azzal, hogy a külkereskedelmi mérleg passzívuma az 1928-iki 370 millióról az 1929. évben 22 millióra esett vissza, az ország fizetési mérlege is javult a mult esztendőben, figyelmen kívül hagyva természetesen a fizetési mérleg egyéb tételeinek alakulását. Azok az árucikkek ennek következtében, amelyek a mult évben a kereskedelmi mérleg kedvező alakulását elősegítették, résztvettek a fizetési mérleg javításában is és ennyiben a cukorkivitelnek a fizetési mérleg alakulásában is meg volt a maga közvetett szerepe. A cukorkivitel jelentőségére azonban Magyarország fizetési mérlegének szempontjából más oldalról is reá kell mutatni. A fizetési mérleg passzív tételei szempontjából igen jelentős tételek azoknak a magyar állam részéről évenként a külföldre fizetendő tőkeforgalomszámítások, ezek között elsősorban az 1924. évi úgynevezett szanalási kölcsön törlesztési és kamatszükséglete. E kölcsönre, mint ismeretes, az 1924. évi II. számú jegyzőkönyv szerint le kellett kötni zálogul a határvám jövedékből, a cukoradóból, valamint a dohányjövédékből eredő nyers bevételeket, úgyszólván a sőjövédéknek tiszta bevételét. A legutóbbi 1930—31-iki költségvetés adatai szerint a szanalási kölcsön törlesztési és kamatszükséglete 39.6 millió pengővel van előírva, míg ugyanez az előírányzat a cukoradóból várható bevétel 44 millióra teszi, ami annyit jelent, hogy egyedül a cukoradó bevétele az e kölcsön törlesztésével és kamatterhével járó összes kiadásokat teljesen fedezi. A zálogul lekötött bevételek közül azonban a cukron kívül egyedül a dohányjövédék szerepel a külkereskedelmi mérlegben, amennyiben tavaly is körülbelül 18 millió pengő értékű nyersdohányt exportáltunk a külföldre, míg a cukoripar, mint mondtuk, 42 millió pengő értékű áruval szerepelt az exportforgalomban. A belföldi cukoradóból származó bevétel tehát egy magában bőségesen fedezi a szanalási kölcsön tőkötörlesztési és kamatszükségletét, másfelől a cukorexportból a külföldről hozzánk befolyó összegek teljesen fedezik azokat az összegeket, amelyek a szanalási kölcsön törlesztési és kamatszükséglete címén csaknem a teljes 39 millió pengő értékben a külföldre kimennek. A cukortermelésnek ezt a kétoldalú jelentőségét a fizetési mérleg szempontjából nagyon is érdemes figyelemre méltatni, mert lehetővé teszi az államkölcsönök révén külföldi tőkék importját, másfelől a cukorkivitel révén ellensúlyozza a külföldön elhelyezett államkölcsönöknek külföldre folyó törlesztési és kamatszükségletét. Ez a jelentősége is közreműködött abban, hogy 1924-ben a Népszövetség pénzügyi bizottsága a 250 millió aranykorona szanalási kölcsön zálogul szolgáló állambevételek közé választotta a cukoradóból származó bevételt és bizonyára hozzájárult, hogy Wekerle Sándor pénzügyminiszter ezt a bevételt a jelenlegi 500 millió kölcsönnek is fedezetül választotta, mert a fundált kölcsönökét ma a nemzetközi pénzpiacra általában előnyben részesítik. Mindezek az adatok és szempontok kellően kifejezésre juttatják a belföldi cukoradó bevétele és a hazai cukorkivitel, de egyúttal a mindkettőnek alapjául szolgáló hazai répacukor termelés jelentőségét az ország kereskedelmi és fizetési mérlegében és egyszersmind abban a sokszereplő vonatkozásában, amelyben a kettőn keresztül a répatermelés és cukorgyártás a hazai gazdasági életéhez áll.